№ 279 ԿԻՐԱԿԻ, 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 279

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ԹԱՏՐՈՆ
„ՄՕԴԷՐՆ"
Միխայլովսկի պր., № 91.

Ներկայ համարի հետ Թիֆլիսի բաժանորդներին ուղարկվում է ՎՕԼԴԻՐՄԱՆԻ
„ԴԺՈՒԽԱՅԻՆ ՕՐԿԷՍՏՐԻ"
մանրամասն նկարագիրը։

ԱՅՍՕՐ ՍԿԻԶԲԸ ՑԵՐԵԿՎԱՅ ԺԱՄԸ 12-ԻՑ
„ԴԺՈՒԽԱՅԻՆ ՕՐԿԷՍՏՐԻ"
մասնակցութեամբ։
Ցոյց կը տրվեն յատկապէս մանկական պատկերներ։
1176. 1—1

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակին հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։

Այրի տիկին Ա. Մախոխեանը, Թագուհի Մազլումեան, Զապել և Մկրտիչ Մազաքեանները խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինը իր սիրելի մօր, վերջինները իրանց մեծ մօր՝

ՍՕՖԻԱ ՔՐԻՍՏՈՍՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին։ Թաղարկաւորութիւնը կիրակի, դեկտեմբերի 18-ին, առաւօտեան ժամը 10½-ին, Ելիզավետինսկայա փող. № 31 Մազաքեանի բնակարանից դէպի Ջգրաշէնի եկեղեցին և այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ 1175. 1—1

Անմոռանալի և թանգագին

ԶԱՔԱՐԻԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

ՄԱՀՎԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ, այսօր, կիրակի, ամսիս 18-ին, Խօջիվանքի եկեղեցում լինելու է պատարագ և ապա ժամը 12-ին կը կատարվի հոգեհանգիստ, որի մասին հանգուցեալի այրին՝ Սօֆիա Գրիգորեանցը՝ և Պօղոս ու Եղիսաբէթ Նադիրեանները յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին, ծանօթներին և հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին։ 1177. 1—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
կը կայանայ

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ XXX-ԱՄԵԱՅ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ։
Երեկոյթի ծրագիրը.

I.
Նուագահանդէս բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. տ. Ե. Աֆրիկեանի, Օ. Մայսուրեանի, Հ. Նաւասարդեանի, պ. պ. Մ. Աղայեանի, Գ. Վրոյրի։ Սիրողների խումբը ազգային զգեստներով կերգէ ժողովրդական երգեր Մ. Աղայեանի ղեկավարութեամբ։
II.
Ժողովրդական ազգային հանդէս դերասան Գ. Աւետեանի ղեկավարութեամբ։
III.
Պարեր կոտիլիօնով, ծաղիկներ, petits chevaux, ձրի բուֆէտ և այլն։
IV.
Վիճակ կը գցվի մի արժէքաւոր իր։
V.
Դահլիճը զարդարված կը լինի հայկական ոճով նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանի ղեկավարութ.։
Եւրոպական և ասիական երաժշտութիւն։
Մուտքի տոմսակը՝ 2 ր. 50 կ., որը իրաւունք է տալիս ստանալու վիճակախաղի մի տոմսակ։ Ուսուցիչների, վարժուհիների և ուսանողների համար 1 ր. 50 կ.։
Սիկզբը երեկոյեան ժամը 9-ին։
Պարոններին խնդրվում է լինել սև կամ ազգային տարազով։
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Ընկ. գրասենեակում (Абасъ-Абадская пл., № 7, с. д.)
Երեկոյթի կառավարչուհի՝ իշխ. Մ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ
(կ.) առ. 1140. 2—2

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, դեկտեմբերի 19-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Տիկ. Ս. ԱԴԱՄԵԱՆԻ բենեֆիսին
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
առաջին անգամ հայ բեմի վրա
ՄԵՐԿ ԿԻՆ
Դրամա 4 արարուածով, Բատայլի, Թարգմ. Մ. Մանուէլեանի
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։
Տեղերի գները աւելացված են։
Ռեժիսոր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Ս. Նազարէթեան, Ք. Տէր-Սարգսեան։
առ (ա. օ.) 1173. 2—2

Концертный залъ Артистическаго О-ва.
ЛЕКЦІИ
Члена Государственной Думы
Өедора Измайловича
Родичева
Во вторникъ, 20-го декабря, ПЕРВАЯ ЛЕКЦІЯ:
„Освобожденіе крестьянъ".
Въ четвергъ, 22-го декабря, ПОСЛѢДНЯЯ ЛЕКЦІЯ:
„А. И. Герценъ и его произведенія".
НАЧАЛО ЛЕКЦІЙ ВЪ $8^{1}/_{2}$ ЧАС. ВЕЧЕРА.
Билеты ежедневно продаются въ швейцарской—клуба Артистическаго О-ва отъ 10 до 2-хъ и отъ 5 до 9 вечера.
1169. 3—3

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան 30-ամեայ յօբելեանը կատարվելու է ԱՅՍՕՐ

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԾՐԱԳՐՈՎ

ա) Այսօր, դեկտեմբերի 18-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Արտիստական Ընկ. դահլիճում տեղի կունենայ հանդիսաւոր ընդհանուր ժողով։ Զբաղմունքի առարկաներն են.
1) Համառօտ զեկուցումն Ընկերութեան 30-ամեայ գոյութեան։
2) Ընտրութիւն պատուաւոր անդամների։
3) Ընդունելութիւն պատգամաւորների և շնորհաւորութիւնների։
Ժողովին մերթ ընդ մերթ կերգէ սիրողների խումբը երգիչ Մ. Աղայեանի ղեկավարութեամբ։ Մուտքը ձրի է։
բ) Այսօր երեկոյեան ժամը 9-ից Թիֆլիսի Ժողովարանում կը կայանայ յօբելեանական շքեղ երեկոյթ։
գ) Դեկտ. 19-ին, երեկոյեան, ընդհանուր ընթրիք ստորագրութեամբ, 3 ր. վճարով։
Մուտքը ազատ է բոլորի համար, բացի աշակերտ-աշակերտուհիներից և անչափահասներից։
Այն հիմնարկութիւնները և անձինք, որոնք կը կամենան ներկայացնել ուղերձներ կամ շնորհաւորութիւններ, պէտք է վաղօրօք յայտնեն յօբելեանական յանձնաժողովին մինչև դեկտ. 17-ը Ընկերութեան գրասենեակում Абасъ-Абадская пл. с. д. № 7.
ԽՈՐՀՈՒՐԴ
(կ.) առ. 1149. 3—3

ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
ПАПИРОСЫ
ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ
ЦѢНА 25 шт. 15 к. 10 ш. 6 к. 100 ш. 60 к.
662. 100—76

ПАПИРОСЫ
ЛЕВЪ 20 шт. 5 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
առ.

ПАПИРОСЫ
ЭКСТРА
15 шт. 6 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
(Ն. Հ. Կ.)

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՎՐՈՅՐ
տալիս է
ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ
Պայմանների մասին դիմել իրան հետևեալ հասցէով. Лермонтовская № 25, квартира Теръ-Акопова.
(Կ. Հ.) առ. 1162. 3—3

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝
առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։
Սրսկումներ նաև տուբերկուլինով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10. Տելեֆօն № 792.
(ա. օ.) առ. 989. 100—56

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տելեֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(Ն. Հ. Կ.) առ. 819. 100—42

Վարշավայի Սուրբ Ռօխայի զինուորական հիւանդանոցի (госпиталь) գլխաւոր բժիշկ արքունի խորհրդական պրօֆ. Վասիլևը հաղորդում է. «Այն դէպքերում, երբ հարկաւոր է եղել հեռացնել մարսողական գործարանում եղած կուտակումը, ՖՐԱՆՑ-ԻՕՍԻՖԻ խակական դառն ջուրը եղել է ինձ ծանօթ բոլոր միջոցներից ամենապատշաճականը։ ՖՐԱՆՑ-ԻՕՍԻՖԻ դառն ջուրը ծանր չէ մինչև անգամ երկարատև գործածութեան դէպքում և փառաւորապէս կանոնաւորում է ստամոքսի և աղիքների գործառնութիւնը»։ (M. 199754) 514. 1—1

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«Մշակի» խմբագրութիւնը խնդրում է իր բաժանորդներից հասցէները ուղարկել կարելին չափ շուտ, որպէսզի հնարաւոր լինի նրանց վաղօրօք տպագրութեան յանձնել։

Առաջիկայ տօները խանգարելու են տպարանների ամենօրեայ աշխատանքը և դժուարացնելու են շտապողական պատուէրների կատարումը. ուստի ցանկալի է, որ հասցէները նախօրօք պատրաստ լինեն, որպէսզի նրանք տպագրվեն առաջին հերթին։

Ցանկալի է, որ հին բաժանորդները ուղարկեն իրանց այն հասցէն, որով մինչև այժմ ստանում են եղել լրագիրը։

Խմբագրութեան գրասենեակը ամեն ջանք գործ է դնում, որ բաժանորդները ստանան ժամանակին իրանց լրագիրը, և ցաւում է, որ հասցէների ուշ ստանալու պատճառով նա դժուար կացութեան մէջ է դրված լինում ամեն տարի։ Գոնէ այսուհետև ձգձգումներ տեղի չունենան։

ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Այսօր Թիֆլիսում տօնվում է Կ. Հ. Բ. Ընկ. երեսնամեայ գոյութեան յօբելեանը։

Մենք ջերմագին ողջունում ենք այդ յօբելեանը, ընդգծելով որ այդ Ընկերութիւնը Բագուի Մարդասիրական Ընկերութեան հետ անդրանիկներից էին, որոնք տարրացրին մեր մէջ ընկերութիւններ կազմելու գաղափարը և նպաստեցին կեանքի առաջադիմութեան գործօնները աւելացնելու հասարակական գործակցութեան միջոցով։

Կովկ. Հ. Բարեգործական Ընկերութիւնը ծնունդ առաւ ժողովրդական աղէտի և կարիքի դէմ մաքառելու գաղափարից, և կազմակերպվելով, իբրև մի մշտական հիմնարկութիւն, դարձաւ սիստեմական օգնութեան կուլտուրական մի հաստատութիւն, որը տարիների ընթացքում ընդարձակելով բարեգործութեան իմաստը՝ աշխատում է հանդէս գալ ներկայումս իբրև մի կրթական-շինարար հիմնարկութիւն։

Ճիշդ է, դեռ խոր չէ Բարեգործական Ընկերութեան գործունէութեան ազդեցութիւնը. ճիշդ է, շրջապատող պայմանները ամեն ժամանակ նպաստաւոր չեն եղել Ընկերութեան բեղմնաւոր բարգաւաճման համար. բայց ինքը՝ կուլտուրական բարեգործական գաղափարը՝ արդիւնաւէտ է եղել իր հասարակական խմբակցութեան էութեամբ և նպաստել է ինքնօգնութեան սկզբունքի իւրացմանը մեր ազգաբնակութեան մէջ։

Կովկ. Հայոց Բարեգ. Ընկերութիւնը ունի երկարատև գործունէութեան փորձ, ժողովել է գումարներ զանազան նպատակների համար և մշակել է գործունէութեան մի քանի ծրագիրներ։ Ուստի նա իր երեսնամեայ գոյութիւնից յետոյ՝ համարձակօրէն կարող է ձեռք զարկել աւելի ընդարձակ կուլտուրական գործունէութեան, գրաւելով իր շուրջը մտաւոր ույժեր, կարող անհատներ և կազմակերպելով աշխատանքը հասարակական գործակցութեամբ։

Ողջունում ենք յօբելեանը՝ մաղթելով Ընկերութեանը յարատև բարգաւաճ գոյութիւն և բեղմնաւոր գործունէութիւն։

Ա. Քալանթար

ՓԱՌԱՒՈՐ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ

Այս տարվայ յուլիսի 6-ին լրացաւ ուղիղ երեսուն տարին Կովկասի հայութեան համար պատմական նշանակութիւն ունեցող այն օրից, երբ կովկասեան փոխարքայի պաշտօնակատար գեներալ-ադիւտանտ իշխան Մելիքովը ստորագրեց Կովկասում Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւն հիմնելու հրամանը։

Այդ օրից անցել է երեսուն տարի և մենք, Կովկասի հայերս, այսօր տօնում ենք այդ Ընկերութեան երեսնամեայ գործունէութեան յօբելեանը։

Եւ տօնում ենք սրտի հրճուանքով, գոհունակութեան լիաբուռն զգացումներով։

Տօնում ենք երեսնամեակը ազգային-ժողովրդական-քաղաքակրթական մի հաստատութեան, որ, իբրև մանուկ, դողդոջուն քայլերով սկսելով իր կեանքը՝ աճեց, ուռճացաւ, բարգաւաճեց, ակօսելով իր համար յամառութեամբ, տոկունութեամբ, անվհատօրէն ուղի և, ընթանալով անսայթաք այդ ուղիով, այսօր բերեց հասցրեց իրան ցանկալի նաւահանգիստը։

Այսօր, մի յետադարձ ակնարկ ձգելով ռէտի անցած երեսուն տարիների գործունէութիւնը, յիշելով այն խոշոր դէմքերը, որոնք սկզբում եղան Ընկերութեան ծնողները և կնքահայրերը և որոնք ընթացք տուին նրա կեանքին և գործունէութեան, մենք տեսնում ենք, որ Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը, հիմնվելով բժշկապետ Բագրատ Նաւասարդեանի ջանքերով և նախաձեռնութեամբ, աջակցութեամբ իր ժամանակի լաւագոյն գործիչների, ունեցել է երեք բնորոշ շրջաններ։

Առաջին շրջանն եղել է բուն կազմակերպչական, տեղծագործական, երբ Ընկերութեան գլուխ կանգնած և ղեկավար անձինք աշխատեցին դրամագլուխ կազմել, ճիւղեր ստեղծել, ճիւղերի համար ներքին կանոններ և հրահանգներ մշակել, մի քանի հիմնարկութիւններ ծրագրել, անդամների թիւը շատացնել և Ընկերութեան նպատակների իրագործումը սաղմային վիճակից՝ հետզհետէ իրագործել կեանքի մէջ։

Այդ շրջանը տևեց մօտ 10 տարի։

Երկրորդ շրջանը սկսվեց 90-ական թւականներից և տևեց մինչև այն օրը, երբ իշխան Գօլիցինը իր թաթը դրեց՝ հայկական միւս հիմնարկութիւնների հետ միասին՝ և Բարեգործական Ընկերութեան վրա և Կովկասում հայ ընդհանուր մի հիմնարկութիւնից դարձրեց Թիֆլիսի Հայոց Բ. Ընկերութիւն։ Այդ շրջանը, պէտք է ասել, ամենաարդիւնաւէտը և բեղմնաւորն եղաւ իր լայն և բազմակողմանի գործունէութեամբ, մի գործունէութիւն, որի նմանը դժուար թէ եղած լինի որևէ հայկական կուլտուրական հաստատութեան գոյութեան ընթացքում։

Երրորդ շրջանը բաժանվում է երկու մասի. առաջինը այն ժամանակամիջոցն է, երբ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը փոխվեց, սեղմվեց և գործունէութիւնը սահմանափակվեց միայն Թիֆլիսով և, երբ, հետևաբար, նա քարշ էր տալիս միայն մի եղկելի գոյութիւն, իսկ երկրորդ մասը այն ժամանակամիջոցն է, երբ նա վերստին ստացաւ իր հին իրաւունքները, թափ առեց թևերը և վերսկսեց նախկին բեղմնաւոր գործունէութիւնը։ Այդ վերջին շրջանը դեռ շատ թարմ և կարճատև է, որպէս զի կարելի լինի մի ամփոփ տեսութիւն և եզրակացութիւն անել նրա մասին։

Բայց այն, ինչ որ տուեց մեզ Բարեգործական Ընկերութիւնն իր առաջին երկու շրջաններում, միայնակ բա-

ւական է, որ մենք գուրգուրանք նրա վրա, խնամենք նրան ամենայն հոգատարութեամբ, աշխատենք աւելի կորովի, աւելի բեղմնաւոր, աւելի գործունեայ դարձնել, համախմբվելով նրա շուրջը, լեցնել տալով կուսակցական կրքեր, փառասիրական յաւակնութիւններ և աւելի լայնածաւալ ու հաստատ հիմունքների վրա դնելով նրա ապագայ գործունէութիւնը։

Եւ երախտապարտ նրա անցեալ գործունէութեան ղեկավար անձերին ու գործիչներին, որոնցից մի քանիսն անցել են յաւիտենականութիւն, մենք այսօր քաղցրութեամբ պէտք է յիշենք և նրանց անունները ու յարգենք նրանց յիշատակը։

Ողջունում ենք Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան 30-ամեայ յոբելեանը, մաղթելով կատարել և նրա յիսնամեայ յոբելեանը մատաղ սերնդի ձեռքով, այն սերնդի, որի ներկայացուցիչներից շատերն են օգտվել ընկերութեան խնամքից և օժանդակութիւնից։

Հ. Առաքելեան

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կաթողիկոսական ընտրութեան իսկական պատկերը

III

Ներկայ կաթողիկոսական ընտրութեան նախընթաց եղան բացառիկ դէպքեր. այդ ընտրութիւնը չը տարվեց ընտրական պայքարի այն եղանակով—բաց, համարձակ պայքար—որով տարվել էին նախորդ կաթողիկոսական ընտրութիւնները։ Այս անգամ խլուրդային, դաւադրական եղանակը մեծ դեր խաղաց, և այդ խլուրդային, դաւադրական եղանակը եղաւ պատճառ, որ ժողովրդական ընտրութիւնը ենթարկվեց մեծամեծ կեղծիքների, ժողովրդական քուէն ենթարկվեց ֆալսիֆիկացիայի, որ ժողովրդի մասնակցութիւնը եղաւ ոչ-իրական կերպով, որ ժողովրդի ձայնը լսվեց ոչ-անմիջապէս, այլ խարդախված, այլ շպարված ձեւով, խուժանապետական եղանակով։

Ինչպէս փաստերը այժմ ցոյց են տալիս, այս տարվայ պարնանը կազմվում է մի ծրագիր—ձեռք բերել Թիւրքահայ Թեմերի ձայները և աշխատել օգտվել նրանցից։ Այդ միտքը յղացվում է ամենից առաջ Երեւանում, իսկ այդտեղից անցնելով՝ մշակվում է Թիֆլիսում, «Հորիզոնի» շրջանում։ Այդ շրջանի մարդիկ, ինչպէս գիտենք, ունէին կաթողիկոսական մի քանի ընտրելիներ—Դուրեան, Սուրէնեան, Մեսրոպ, Խորէն—և չէին կարողանում միանալ մի անձի վրա։ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսը նրանց համար վերջին ընտրելի էր և նոա անունը խոսաւես ասվեւ էս Թիւրքահայերին չը խրտնեցնելու համար. գիտէին, որ Թիւրքահայերի մեծամասնութիւնը հակառակ կը լինի Դուրեանի, Մեսրոպի և Խորէնի կանդիդատութեան և աւելի շուտ իր ձայնը կը տայ մի ուրիշին՝ Սուրէնեանին, Կարապետին, Սուքիասին։ Եւ ահա մի կողմից մշակվում է մի ցուցակ, որից պէտք էր ընտրել տալ պատգամաւորներ և որի մէջ մտցվում են գլխաւորապէս «Հորիզոնին» մօտ կանգնած մարդիկ կամ Մեսրոպի, Դուրեանի և Խորէնի կանդիդատութեան համակրողներ, միւս կողմից աշխատում են համոզել Սուրէնեան արքեպիսկոպոսին, թէ այդ ամենը կատարվում է իր ընտրելիութիւնը աջողցնելու համար։ Եւ Սուրէնեան հաւատում է ու ամեն կերպ օգնում ցուցակը իրագործելու համար Մանկունի արքեպիսկոպոսի միջոցով, որի միակ կաթողիկոսական կանդիդատը Սուրէնեանն էր և որ ամեն միջոց չը խնայեց—ներելի և աններելի միջոց—ընտրել տալու ցուցակի անձանց, այն խորին համոզմունքով, թէ այդ անձինք ամենքը պէտք է ձայն տան յօգուտ Սուրէնեանի։

Ի հարկէ, ցուցակի մէջ սպրդել էին սխալներ, մտցվել էին մարդիկ, որոնք այն չէին եղել, ինչ կարծվում էին. բայց հէնց որ այդ սխալները նկատվեցին, իսկոյն միջոցներ ձեռք առնվեցին ուղղելու, և այդ «կասկածելի» մարդկանց տեղ, որոնք արդէն ընտրված էին, Մանկունին կարողացաւ ընտրել տալ ուրիշներին։ Սակայն, ընդհանուր առմամբ, ցուցակը ծրագրված և մշակված էր մեծ խնամքով. չէին մոռացված նոյնիսկ մանրամասնութիւններ, որոնք, ըստ երեւոյթին, աննշան կամ պատահական են, բայց խնդրին աւելի մօտիկից հետամուտ լինելով՝ իրանց որոշ նպատակն ունէին։ Այսպէս, օրինակ, շատերի համար առօրինակ էր թւում, թէ ինչու երգուեալ-հաւատարմատար Ս. Ցարութիւնեանի համար ընտրվել է Երուսաղէմի պէս թեմը, ուր 500 տուն անգամ հայ չը կայ, մինչ կարելի էր ընտրել մի աւելի բազմահայ թեմ և ընտրել տալ նրան պատգամաւոր մի այնպիսի թեմից, որ գոնէ 4—5000 տուն հայ ազգաբնակութիւն ունենար։ Բայց այդ հանգամանքը ևթէ կանխամտածված չէր, պատահաբար յարմարեցրած էր կարծես, որ Սամսոն Ցարութիւնեանը գործում պէտք է առաջնարգ դեր խաղայ, լինի պարագլուխ ամբողջ արշաւանքի—ինչպէս և եղաւ—ուստի և պէտք է որ նա լինի առաջին պատգամաւորը, ըստ աւագութեան թեմերի։ Արդ, հայոց եկեղեցու նուիրապետու-

թեան մէջ՝ առաջին աշխարհական պատգամաւորը Երուսաղէմի է։ Չէր մոռացվել և մի այլ կարեւոր հանգամանք, լաւ իմանալով որ ներկայումս Թիւրքիայի հայերի մէջ զօրեղ հոսանք կայ կուսակցականների դէմ. ծրագրի հեղինակները, ցուցակը աջողեցնելու համար, համոզել էին Մանկունի արքեպիսկոպոսին, թէ ցուցակի մէջ յիշված անձինք ամենքն էլ ոչ միայն կուսակցական չեն, այլ և թունդ հակակուսակցական։ Եւ Մանկունին, անկեղծօրէն համոզված այդ բանի մէջ, մեծ զարմանք էր յայտնել—ինչպէս զարմանք յայտնեցին և շատերը Թիւրքահայերից, որոնց մէջ և «Մշակի» թղթակից Շառայը—երբ ռուսաց կառավարութիւնը արգելեց դրսից պատգամաւորներ ընտրելը, թէ՝ «չենք հասկնար ռուս կառավարութեան այս քայլը. չէ՞ որ ընտրեալ պատգամաւորները, շատ աննշան բացառութեամբ, հակադաշնակցականներ են»։ Եւ պէտք է ասել, որ Թիւրքահայ թեմերից շատերը, որոնց առաջարկված է եղել ընտրել կամ նշանակել ցուցակի միջի անձանց, ի նկատի են ունեցել հէնց այդ հանգամանքը, թէ իրանց առաջարկված անձը «թունդ հակակուսակցական անձ մըն է»։

Ի՞նչ է եղել ցուցակը ծրագրող և մշակող խմբի վերջնական նպատակը։ Այդ նպատակը։ Այժմ շատ պարզ երեւաց։ Նպատակը եղել է մի կողմից ամեն կերպ խափանել սրբազան Օրմանեանի կանդիդատութիւնը, միւս կողմից կաթողիկոս ընտրել տալ կամ Դուրեանին, կամ Մեսրոպին և կամ Խորէնին, միշտ հաւատացնելով Սուրէնեանին, թէ առաջին կանդիդատն ինքն է։ Եւ ամբողջ ժամանակ ագիտացիա մղվել է այդ ծրագրով։ Միայն վերջին րոպէներին, տեսնելով որ Խորէն եպիսկոպոսի կանդիդատութիւնը ոչ միայն որեւէ համակրութիւն չէ գտնում, այլ նոյն իսկ անհեթեթութիւն է, որոշվում է հանել սրան ցուցակից և կանգ առնել միայն երկուսի վրա՝ Դուրեանի և Մեսրոպի։ Տարբերութիւնն այն է, որ Թիւրքահայ պատգամաւորներին խաբում էին, թէ առաջին կանդիդատ, այն էլ միաձայնութեամբ, պէտք է ընտրեն Դուրեանին, իսկ երկրորդ կանդիդատ նոյնպէս ձայներով Մեսրոպին։

Եւ դրա անհերքելի ապացոյցն այն է, որ, երբ մենք, Օրմանեանի կանդիդատութեան կողմնակիցներս, բողոքելով հետացանք, դեկտեմբերի 12-ին, նոյն օրը երեկոյեան հակօրմանեանական հաւաքված բանակը ժողով գումարելով, Ս. Ցարութիւնեանի նախագահութեամբ, վերջնականապէս և միաձայն որոշում է առաջին կանդիդատ դնել Դուրեանին և երկրորդ կանդիդատ՝ Մեսրոպին, որի համար և ընտրել Դուրեանին միաձայն, իսկ Մեսրոպին 70—80 ձայնով, իսկ Սուրէնեանին և Ցովակիմեանին սակաւին։

Սակայն «l'homme propose, Dieu dispose» («խորհուրդ՝ մարդկան, կամք՝ Աստուծոյ»)։ Այս որոշումը վիժում է երկրորդ օրը, 13-ին, և վիժեցնողը լինում են Էջմիածնի միաբաններից մի քանիսը և Թիւրքահայ պատգամաւորներից շատերը, որոնք կասկածում են, որ Ս. Ցարութիւնեանի խումբը խաբել է իրանց։

Եւ ի զարմանս ամենքի, մինչ հաւատացած էին, որ կընտրվեն Դուրեան և Մեսրոպ, ընտրվում են Սուրէնեան և Դուրեան։

Դաւադրութիւնը, որ նիւթել էին 8—10 ամիսներից ի վեր, որի վրա անզգին ջանքեր և աշխատութիւններ էին թափել, աջողվում է միայն կիսովին և արդիւնքն այն է լինում, որ ընտրութիւնից ոչ ոք գոհ չէ մնում, որ ընտրութեան հետեւանքը ընդունվում է սառնութեամբ, ընդհանուր դժգոհութեամբ, որ Թիւրքահայ պատգամաւորները ամօթահար, շտապում են վերադառնալ իրանց տեղերը և խուսափում են չփվել ռուսահայերի հետ Թիֆլիսում և այլ տեղեր, իսկ Ս. Ցարութիւնեան ստիպված է լինում խոստովանել մի քանի անձանց առաջ, թէ «ի հարկէ, անհամեմատ աւելի լաւ էր, որ Օրմանեանն ընտրվէր, քան Սուրէնեանը»։

O tempora, o mores!

Բայց առաջ գնանք։

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 դեկտեմբերի

Նալտա.—Վաղ առաւօտից Նալտայի փողոցները զարդարված են դրօշակներով։ Ժամը 3-ին ծովափը լի էր ժողովրդով։ Ժամը 3½-ին Նոցին Մեծութիւնները Փոխժառանգի և Օգոստափառ Աղջիկների հետ մեկնեցին Լիվադիայի պալատից դէպի նաւահանգիստ։ Արքայական շքերթի առաջից կառքերով գնում էին սաւրիկեան նահանգապետ կոմս Ապրաքսին, գեն.-մայոր Դումբաձէն, Եալտայի խալրավնիկը։ Ամբողջ ճանապարհին լսվում էր ցնծագին «ուրա»։ Նոցին Մեծութիւնները ողորմածաբար պատասխանում էին ողջոյններին։ Ժամը 4-ի մօտերը Նոցին Մեծութիւնները ժամանեցին քաղաք։ Երեկոյեան ծովափը լուսաւորվեց հազարաւոր ճրագներով, մայթերը լցվեցին մինչև ուշ գիշեր դրօսնող հասարակութեամբ։

Սէվաստոպոլ. — Կէսօրին «Շտանդարտ» զբօսանաւով ժամանեցին Կայսրը, Կայսրուհին, Փոխժառանգը և Օգոստափառ Աղջիկները։ Քաղաքն ընդունել է տօնական կերպարանք։ Վաղ առաւօտից հասարակութիւնը լցրեց ծովափը։ Ափին կանգնած են զօրքեր շարք-շարք և աշակերտութիւնը։ Զբօսանաւը թնդանօթների պարպումի ուղեկցութեամբ մօտ. նաւամատոյցը ու կանգ առաւ արքայական նաւահանգստի մօտ։ Զբօսանաւի անցնելու ժամանակ չէին հանգստվում զօրքերի, նաւաստիների, աշակերտութեան և ժողովրդի ամբողջ ցնծագին աղաղակները ի պատիւ սիրեցեալ Միապետի։

Եկաւ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը՝

Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Զաւակներով մեկնեցին Ցարսկօէ-Սէլօ։

—

Բէլգրադ.—Պետր Թագաւորը շաբաթական ցաւակցութիւններ է ստանում ս. Մարկոսի գերեզմանատան կատարված դէպքի առիթով։

—

Վիեննա.—Բժշկա-դատական մասնաժողովը գտաւ, որ գտնված գանգը իշխանի աճիւնից աւելի ստխառն է, պատկանելիս է եղել աւելի երիտասարդ մարդու։ Մինչեւ վճռի յանգելու նկատումով գանգը և ոսկորները հետազօտվելու են բժշկա-դատական ինստիտուտում։

—

Փարիզ.—Աւստրո-Ունգարիան միացաւ ֆրանս-գերմանական մարօկկեան համաձայնութեանը։

ԱՒՍՏՐԻԱՅԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 դեկտեմբերի

Վիեննա.—Աւստրիական պատգամաւորական ժողովը ընդունեց ժամանակաւոր բիւջէն։

Կրամարժը և Կլօֆաչը մատնանշեցին, թէ անհրաժեշտ է վերստին համակրանք ձեռք բերել սլաւօնական, մանաւանդ բալկանեան պետութիւնների կողմից, և խորհուրդ տուին յարաբերութիւնները բարելաւել Ռուսաստանի հետ։ Կլօֆաչը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի բալկանեան պետութիւնները իրանց պաշտպանութիւնը գտնեն բալկանեան պետութիւնների ուժեղ ու բնական ֆեդերացիայի մէջ։

Զեկուցանող Դրբեմայրը վկայեց, որ արտաքին գործերի մինիստրի յայտարարութիւնները առարկութիւնների չը հանդիպեցին. պատգամ. Ժողովը միաբերան համոզված է՝ թէ Աւստրո-Ունգարիան կարող է վարել սոսկ խաղաղ պահպանողական քաղաքականութիւն. այդ պատճառով հասկանալի չէ թէ ինչ դիտումներով Իտալիան շարունակում է ամրացնել իր սահմանները։ Զեկուցանողը վկայում է նոյնպէս, որ ներկայումս գոյութիւն ունեցող դաշնակցութիւնները խոչընդոտ չեն ներկայանում մերձեցում կապելու Ռուսաստանի հետ։

Կրամարժը ցաւում է, որ Աւստրո-Ունգարիան արտաքին քաղաքականութիւնը միակողմանի է ստանում, յենվելով լոկ Գերմանիայի վրա, որը, լինելով աշխարհային քաղաքականութեան միջին կէտը, կանգնած է կենտրոնում։ Եւրոպան այժմ երկիւղ չունի պատերազմից Մարօկկօյի պատճառով, բայց Աւստրո-Ունգարիան պատերազմի հետ առաւ այն մտքով, որ ֆրանսիական դրամները հանվեցին Գերմանիայից և Աւստրիայից։ Աւստրո-Ունգարիայի դրութեան ողբերգութիւնը կայանում է նրանում, որ Գերմանիայի հետ սերտ դաշնակցութեամբ նա մղված է համաշխարհային քաղաքականութեան յորձանքի մէջ առանց որեւէ օգուտի։ Ներկայումս չէ կարելի այլ ևս խօսել ուժեղ եռապետեան դաշնակցութեան մասին. անյայտ է՝ թէ ո՞ր բանակում կը լինի Իտալիան կրիտիքական րոպէին։ Բնորոշ է, որ Ռուսաստանը կանգնեց Իտալիայի կողմը տրիպոլիսեան հարցում։ Իտալիան գտնվում է ամենաշահաւէտ կացութեան մէջ, որովհետեւ յայտնի է, որ նա այնպէս ամուր շղկապված է առ Գերմանիան, ուստի և ամեն կողմից սիրաշահում են Իտալիային. Աւստրո-Ունգարիան կապված է Բեռլինի հետ հաստ պարանով։ Կրամարժը խնդրում է խուսափել այն ամենից, ինչ որ կարող է առնուել մռայլել յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ։

Քաղաքականութեան ուղղութիւնը Գալիցիայում և Բուկովինայում մի փոքր փոփոխւել է։ Այս տեսակէտից նա վշտանում է, որ մալօրոս լեզուն արգելվում է ռամիկանութիւնից։ Այդ քաղաքականութիւնը սխալ էր և մալօրոսական շարժումը մղեց արտասահման, տալով նրան արհեստական ճանապարհով հակառուսական դրօշ։ Լինելով Աւստրիայում ուկրայնցիներին հալածելու դէմ, Կրամարժը վճռականապէս խնդրում է իշխանութեան չը միջամտել Գալիցիայի և Բուկովինայի մալօրոս ազգաբնակութեան ներքին վէճերին։ Դժբաղդաբար, իշխանութիւնները դուրս են եկել անհրաժեշտ չէզոքութիւնից։ Վտանգաւոր է հալածել աւստրիական օրէնքներով ընդունված ուղղափառ դաւանութիւնը։ Կրամարժը դատապարտում է, որ մերժվեց հաստատել աստուածաբանական ֆակուլտէտի տնօրէն ընտրված նախկին բէկսոր ուղղափառ պրօֆէսօրին, որ փակվեց Զալուշի աղօթատունը և արգելվեց քահանային աստուածպաշտութեան կարգը կատարել։ Իշխանութիւնները չը պէտք է հետապնդվեն ուղղափառութիւնից մի ուրիշ դաւանութեան անցնելու պատճառներով և պէտք է ազատութիւն տան շարժմանը։ Հռետորը կարդում է ուղղափառ գալիցիանների նամակները, որոնց մէջ գանգատվում են, թէ իրանց թողնում են առանց աղօթքի, ինչպէս անասուններին գազաններին։ Հռետորը կտրուկ կերպով բողոքում է աւելի կամ պակաս արմատական ռուսական ազգային շարժման դէմ։ Լեզուի ու կուլտուրական միութեան հարցը պէտք է թողնել՝ իրան ժողովրդին։ «Ի՞նչ կասէիք,—նկատում է Կրամարժ,—եթէ իշխանութիւնները հալածանք սկսեն հակագերմանական լեզուի դէմ՝ բաւարական բարբառից գրական լեզու ստեղծելու համար»։

Ունգարական պատգամաւորական ժողովը ընդունեց ժամանակաւոր բիւջէն և վստահութիւն յայտնեց Էրենտալի քաղաքականութեանը։ Էստերհազին Էրենտալի անունից յայտնեց, որ մասնաժողովի առաջարկած վստահութեան քուէից հետեւում է, որ պատգամաւորութիւնը հաւանում է Աւստրո-Ունգարիայի արտաքին քաղաքականութեան խաղաղ տէնդէնցները, հիմնված դաշնակիցներին հաւատարիմ մնալու և Բալկանում status quo-ն պահելու սկզբունքի վրա։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 դեկտեմբերի

Կ. Պօլիս. — Լիբերալ համաձայնութեան ընդդիմադիր կուսակցութիւնը լրագիրներում զետեղեց մի դեկլարացիա, թէ «Մ. և Ա.» կուսակցութեան հետ համաձայնութիւն կապելու բոլոր ջանքերը աջողութեամբ չը պսակվեցին, այդ պատճառով ապագայ դէպքերի համար պատասխանատու կը մնայ կառավարական մեծամասնութիւնը։

—

Սալոնիկ.—25 մարդուց բաղկացած բօլգարական մի հրոսակախումբ անցաւ սահմանը մահափորձեր կազմակերպելու դիտաւորութեամբ, բայց ցիրուցան արվեց զօրքերից։

—

Հոմ.—Ստեֆանիի գործակալութեանը հաղորդում են Դէրնայից, որ դեկտեմբերի 13-ին 4½ բատալիոն 4 գրնդակացիրներով և 6 դաշտային թնդանօթներով դիմեցին Դէրնա գետի վերին կողմը քաղաքային ջրանցքի վերանորոգման վրա աշխատողներին պաշտպանելու համար։ Զօրքերը հանդիպեցին թշնամուն, որ բաւականին թնդանօթներ ունէր։ Տեղի ունեցաւ կատաղի ճակատամարտ։ Թշնամին ամրակոծեց իտալացիների աջ թեւը։ Իտալացի պահեստները դիմեցին փոխ-յարձակման թշնամու շարժումը կանգնեցնելու նպատակով։ Հակա-յարձակումը ցիրուցան արեց թշնամուն։ Իտալացիները կորցրին 3 սպանված և 77 վիրաւոր։

—

Աթէնք. — Մակեդոնիայում պուլգարական մասնաժողովի կատարած քննութիւնը պարզեց, որ Լանգասում «Մ. և Ա.» կոմիտէի գործակալները վերջին երեք ամսվայ ընթացքում սպանել են 18 յոյների։

—

Սօֆիա.—Սարաֆովի սանդալական խումբը, որին Թիւրքերը թոյլ չը տուին մանել Իշտիբ, վերադառնում է։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)

16 դեկտեմբերի

Մուկդէն. —Գեներալ-նահանգապետը հրաժարվեց զօրքեր ուղարկել Պէկին, պատճառաբանելով թէ Մանջուրիայում հանգստութեան երաշխաւորութիւն չը կայ։

—

Խարբին.—Մանջուրական պատգամաւորները հեռագրում են Շանխայից, որ հանրապետական հոսանքը գերակշռեց։

—

Չիֆու.—Պէկինի երկրագործութեան մինիստրութիւնը հեռագրով տեղիս վարչութիւնից պահանջեց հատուցանել կիսամեայ տուրքերը։

Եկաւոր յեղափոխականների մի մասը մեկնեց Դայլնի։

Պէկին.—Լուրերի համաձայն, արտակարգ ազգային ժողով գումարելու մասին երէկ հրատարակված հրամանը հետեւանք է այն խորհրդակցութեան, որ տեղի ունեցաւ պալատում այրի կայսրուհու, իշխանների և կաբինէտի անդամների ներկայութեամբ։ Խորհրդակցութեան ժամանակը յարուցվեց նաև կայսրի գահից հրաժարվելու հարցը, որ հաւանութիւն գտաւ այրի կայսրուհուց և ամբողջ ժողովից, բացի Ցինցինվան և Սուցինվան իշխաններից, պետական խնամակալ Ցզայտաօյից և խնամակալի ազգական Իւլյանից։ Միեւնոյն խորհրդակցութեան մէջ Իւանշիկայը յայտնեց, թէ մտադիր է հրաժարական տալ, սակայն ամբողջ ժողովը յամառութեամբ խնդրեց նրան հրաժարվել այդ մտքից։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 դեկտեմբերի

Թէհրան. — Անգլիական հիւպատոս Սմարտը միայն վիրաւորված է և գտնվում է կաշկայցիների մօտ։ Հիւպատոսի պահակախումբը բաղկացած էր 100 մարդուց, որոնցից երկուսը սպանվեցին, երկուսը անհետ կորան, եօթը վիրաւորվեցին։

—

Թաւրիզ.—Գեներալ հիւպատոսի և քարգուզարի պատգամաւորները կնքեցին պարսկական արքունի ունեցուածքը գեներալ-նահանգապետի տանը, որը պաշտպանվում է 100 ռուս կոզակներով։

5-րդ կովկասեան հրացանաձիգ գունդը Էմիրխազ քաղաքամասը երկու ամբողջ օր ռմբակոծելուց յետոյ առնարգել մտաւ քաղաք և կանգ առաւ գնդապետ Զայլինի զօրամասին մօտ։

Քաղաքում հանգստութիւնը աստիճանաբար վերահաստատվում է։

—

Կալկաթա.—Կառավարութիւնը քննում է Պարսից-ծոցը զօրքեր ուղարկելու խնդիրը։

—

Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ տեղեկութիւններ են ստացվել մեր կորուստների մասին Թաւրիզի փողոցներում դեկտեմբերի 7-ին տեղի ունեցած կռւի ժամանակ։ Վիրաւորված են բատաբէկայի հրամանատար փոխ-գնդապետ Բուժնիցկի և Մինգրէլեան գնդի պօդպօրուչիկ Ֆեօդորօվ. վիրաւորված են 24 և սպանված են 9 զինուոր։

Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, գլխաւոր դժուարութիւնը ռուսաց զօրաբաժնի համար Թաւրիզում կայանում է նրանում, որ ռուսները ստիպված են լինում գրոհ տալով գրաւել իւրաքանչիւր տուն, և հազիւ զօրամասերից մէկին աջողվում է կռիւ մղելով գրաւել մի որեւէ փողոց, և ահա ետևից նորից արդէն պարսիկները գրաւում են դատարկված տները և ետևից գնդակահարում։

Դեկտեմբերի 10-ին Ջուլֆայից ճանապարհ ընկաւ առաջին զօրաբաժինը, բաղկացած մի հրացանաձիգ գնդից, ապա Երեւանից երեք հրացանաձիգ գնդեր և բացի դրանից երկու բատարէա։

—

„Нов. Время"-ն հաղորդում է. «Վերջին րոպէին մենք հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Թաւրիզից. «Մեր զօրքերի կորուստներն են մօտ 150 մարդ սպանված և վիրաւոր»։ Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը, որին այդ առիթով դիմեցինք մենք, յայտնեց, որ նա մինչև այժմ Թաւրիզում սպանվածների և վիրաւորների ճիշդ թւանշաններ չունի, սակայն ի նկատի ունենալով ընդհանուր դրութիւնը՝ նա հնարաւոր է համարում, որ կարող են նշանաւոր կորուստներ եղած լինել մեր կողմից»։

—

Որպէս մեզ հաղորդում են, Պարսկաստանում գործող զօրաբաժնին հրամաններ ուղարկվում են անմիջապէս Պետերբուրգից, մինիստրների խորհրդի նախագահից, Կովկասի Փոխարքայի միջոցով։

Դիպլօմատիական շրջաններում պտտվող լուրերի համեմատ, պարսկական կառավարութիւնը ամեն միջոցներ ձեռք է առնում կարգը վերականգնելու համար Թաւրիզում, սակայն այդ նրան չէ աջողվում, որովհետև ֆէդայիները անտես են անում կառավարութեան կարծիքը, որ համաձայնվել է բաւարարութիւն տալ ռուսաց պահանջներին։

Թաւրիզում տեղի ունեցած բոլոր դէպքերի համար մասամբ մեղաւոր է համարվում մեր հիւպատոս Միլլէրը, որը առաջուց չը նախատեսեց սպառնացող անկարգութիւնները, թէպէտ նրան յայտնի էր ֆէդայիների տրամադրութիւնը և նրանց զինված կազմակերպութիւնը։

—

Պարսկական աղբիւրներից հաղորդում են, որ ֆէդայիների հետ ռուս զօրքերի ընդհարման պատճառ դարձաւ Թաւրիզում ռուս զինուորների ընդհարումը Թաւրիզի ոստիկանների հետ։ Ռուս զինուորները, այդ տեղեկութիւնների համեմատ, գնացին ուղղելու տէլէֆօնը, ուր և հանդիպեցին ոս-

...տեկամներին, որոնք Թոյլ չը տուին նրանց կատարել այդ գործը։ Կռիւ սկսվեց, որը կամաց-կամաց սաստկացաւ։ Կռւի մէջ սպանվեց երկու ոստիկան։ Թաւրիզի ոստիկանութիւնը ձերբակալվեց և զինաթափ արվեց, որից յետոյ ֆէդայիների խումբը սպանեց ռուս հրացանաձիգներից մէկին։ Այդ բանը առիթ տուեց զօրքերի հրամանատարին ռմբակոծել քաղաքը։ Ընդամենը արձակվեց մօտ 100 ռումբ. սպանված են մինչև 500 մարդ, որից յետոյ ֆէդայինները կանօնաւոր պատերազմ սկսեցին ռուս զօրքերի դէմ։

Այդ բոլոր տեղեկութիւնների առիթով՝ գործին լաւ տեղեակ անձինք հաղորդում են, որ մեր կառավարութիւնը միտք չունի օգուտ քաղել Պարսկաստանի դէպքերից և գրաւել Պարսկաստանի հողի մի մասը, այլ ի նկատի ունի միայն բարձրացնել ռուսական պրեստիժը և պաշտպանել ռուսական շահերը Պարսկաստանում։ («Р. В.»)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ռաշտ, 11 դեկտեմբերի

Որպէս անցեալները գրել եմ, ռուսաց զօրքն այստեղից գնալուց ու Ղազվին հասնելուց, այն է մօտ 8—10 օրից յետոյ, այստեղ ռուսաց Թէ ապրանքին բոյկոտ յայտարարվեց պարսիկների կողմից, Թէ խանութ, շուկայ կողպվեց և Թէ 8—12 տարեկան երեխաներով սկսեցին փողոցները շրջել «մահ կամ ազատութիւն» գոչելով։

Որովհետև ռուսաց կօզակները ժամանակ առ ժամանակ շրջում էին քաղաքի մէջ, այդ պատճառով պարսիկները, կամ աւելի ճիշդ՝ տեղիս անտակտ ղեկավարները, Ֆարգարի կոչված գաւառամասից մօտ 50 ձիաւոր բերել տուին և դրանց՝ միւս ազմկարարների հետ շրջեցնում էին փողոցները։

Ռուսաց կօզակները սովորական ձևով երգելով էին անցնում փողոցներով. և որպէսզի յետ չը մնան նրանցից, ընդօրինակողները սկսեցին նոյնպէս իրանց աններդաշնակ երգը։

Ամսիս 8-ին կօզակները դուրս էին եկել փողոց սովորական ձևով և շրջում էին փողոցում։ Միաժամանակ դուրս են գալիս յիշեալ պարսիկ ձիաւորները և, հանդիպելով կօզակների խմբին, կտրում-անցնում են վերջնիս շղթայի միջով միւս փողոցը՝ միաժամանակ ցինիկ ակնարկներ անելով։ Այս յանդուգն քայլը, որն ամբոխի աչքում «հերոսութիւն» է հաշվում հէնց նոյն բոպէին, ստիպում է ռուսաց հրամանատարին՝ տգեղ եղելութեան մասին յայտնել ռուսաց հիւպատոսին, խնդրելով միջոցներ ձեռք առնել ռուս կօզակների գնդի պատիւը վերականգնելու։

Իսկոյն հրամայվում է մօտ 300 կօզակներին, որ գնան քաղաքի այդ անկոչ ու անպաշտօն տէրերին ձերբակալեն։

Երեկոյեան ժամը մօտ 4-ին ռուսաց կօզակները շրջապատեցին նրանց բնակավայրը։ Բայց պարսիկները գտնվում էին սեղանատան մօտ։ Հէնց որ այդ նկատում են «ինքնիշխանները», փախչում են, դիրք բռնում և կրակում կօզակների վրա։

Այնուհետև սկսվեցին համազարկերը մօտ մէկ ժամ, որից յետոյ «հերոսները» օգտվելով մութն ընկնելուց փախան։

Պարսիկներից սպանվել է մօտ 10—15 մարդ և մի քանի վիրաւոր, իսկ կօզակներից սպանվել է մի ձի և երկու ձի էլ վիրաւորվել։

Փողոցում պատահմամբ վիրաւորվել են նաև երեք հայ տղայ, որոնք յայտնի են իրանց համեստ բնաւորութեամբ այստեղ։ Վիրաւորներից մէկը նոյնիսկ խփված է արճիճէ գնդակով։

Այսօր գրաւվեցին նաև տեղիս դատարանում գտնվող Թնդանօթները և այլ ռազմամթերքներ։

Խուզարկվեցին նաև մի քանի յայտնի պարսիկների տները և զէնքերը տարվեցին։ Խուզարկվեց երէկ նաև տեղիս հայոց դըպրոցը։

Մոռացայ յիշել, որ պարսից ձիաւորների մի մասը իրանց ղեկավարի հետ ապաստանել էր տեղիս օսմ. հիւպատոսարանում իրանց զէնքերով։ Երբ այդ իմացաւ ռուսաց հիւպատոսը, պահանջեց յիշեալներին. իսկ օսմ. հիւպատոսը ձգձգեց և նրանց այնտեղից փախցրեց իրանց զէնքերով։ Այժմ խիստ փնտռվում են նրանք։

Որպէս լսում ենք, հէնց նոյն օրն մի այդպիսի դէպք էլ Էնզէլիում է տեղի ունեցել, որտեղ սպանվել են 10—15 պարսիկ և վիրաւորվել մի քանի ռուս զինւոր։

Չը նայած որ այսօր ռուսաց հիւպատոսը հրամայեց խանութ, շուկայ բանալ, բայց ժողովուրդը վախից դեռ չէ բացում, չիմանալով Թէ ինչ է լինելու վերջը կամ ում պէտք է լսել։ Տերունի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Նամակ խմբագրութեան)

«Մշակի» դեկտեմբերի 13-ի համարի (№ 274) մէջ գոհունակութեամբ կարդացի Ե. քահանայ Գրիգորեանի յօդուածը «Դպրոցական-Ուսուցչական ֆօնդ» վերտառութեամբ, ուր առաջ է բերված անցեալ տարի իրան յայտնած իմ կարծիքը ուսուցչական ապահովութեան խնդրի մասին։

Ես յայտնել եմ, որ հայոց դպրոցների ուսուցիչներին կենսաթոշակով ապահովելու համար ամենանպատակայարմարը և ամենագործնականը կը լինէր մի գրավաճառանոց հիմնելը, որը բոլոր 4—500 հայոց դպրոցներին կը մատակարարէր դպրոցական գրքերն ու դասարանական պիտոյքները։ (Դրա վրա այժմ աւելացնում եմ նաև մանկական խաղերի արհեստանոցը, ինչպիսին կայ Պետերբուրգում, Տրօիցկայա փողոց № 9. Мастерская учебныхъ пособій и игръ, որի կատալօգը ամեն ոք կարող է ձրիաբար ձեռք բերել)։ Միայն Թէ իմ առաջարկութեանս արժէքը իսպառ կը կորչէր, եթէ ակնարկածս գրավաճառանոցի զուտ արդիւնքը լինէր տարեկան միայն «մօտ 2000 ր.», ինչպէս այդ տպված է Ե. ք. Գրիգորեանի յօդուածում, որ ես հակված եմ տպագրական սխալ համարելու։ Ոչ Թէ «մօտ 2000» եմ ենթադրում այդպիսի մի գրավաճառանոցի տարեկան զուտ արդիւնքը, այլ առնուազն 20,000 ր.։ Տարեկան այդ արդիւնքը ինքնին արդէն կը համապատասխանէր կէս միլիոն ռուբլու դրամագլխի կամ պետական արժեթղթերի տարեկան տոկոսներին, և սակայն, տարեկան 20,000-ը կամ կէս միլիոնի ֆօնդը ես դեռ շատ քիչ եմ համարում հայ ուսուցիչների ապահովութեան խնդիրը բաւարար չափով լուծած լինելու համար։ Ասում եմ առնուազն 20,000 ր. զուտ արդիւնք, որովհետև այդպիսի մի գրավաճառանոց եթէ կը հայթայթէր հայերէն և ռուսերէն դասագրքեր և դասարանական պիտոյքներ բոլոր հայոց դպրոցներին, նա կը հայթայթէր գէթ միայն հայկական դասագրքեր նաև Կովկասի պետական և քաղաքային դպրոցներին։ Իսկ մանկական-դպրոցական խաղերի արհեստանոցը իր արտադրութեան համար գնորդ կունենար ամբողջ Կովկասը, եթէ չասեմ աւելին, և այդ արհեստանոցը մի նոր ճիւղ կը բանար կովկասեան արտադրութիւնների համար։ (Նկատեմ փակագծի մէջ, որ հայ ուսուցիչներին շատ չափաւոր կերպով, այն է՝ 25 տարի ծառայողներին տարեկան 300 ր. կենսաթոշակով—այն էլ ամեն մէկին միայն տասը տարի—ապահովելու համար հարկաւոր է, իմ հաշւով, տարեկան 120,000 (հարիւր քսան հազար) ռուբլի։ Եւ ովքեր հայ ուսուցիչներին ապահովելու խնդիրը լուծել են ուզում որևէ 100 կամ 200,000 ր. դրամագլուխ կազմելով, դրանից որևէ հինգ կամ տասն հազար ռուբլի տոկոս ստանալու համար, դրանք պարզապէս մոլորութեան մէջ են։ Եթէ այդպէս է՝ հապա, ով ուսուցիչներ, մանաւանդ ծխական-տարրական դպրոցների ուսուցիչներ, գործի նէք և ձեր գլխի ճարը ինքներդ տեսէք)։

Ալ. Արասխանեանց

ՀԱՅԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԿՈԹՈՂԸ

(Դպրոցական-Ուսուցչական Ֆօնդ)

Կովկասահայ ժողովրդի կուլտուրական կոթողի պատուանդան գնողը եղաւ Կովկասի Հ. Բ. Ընկերութիւնը, որ պատիւ է բերում նրան՝ իր 30-ամեայ փառաւոր գործունէութեան շրջանը լրացնելու ներկայ նշանակալից օրերում։

Լրանում է արդէն երկու տարին այն օրից, երբ առաջին անգամ «Նոր-Դպրոց» ամսագրի (1910 Թ. յունվարի № 1) մէջ յիշեալ Ընկ. խորհրդի խնդրանօք տպվեց նոյն Ընկ. խորհրդի անդամ Ս. Մելքումեանի իրան արած առաջարկութիւնը—գլուխ կանգնել հայ ուսուցչի և դպրոցի ապահովութեան համար ֆօնդ հիմնելու գործին։

Այդ օրվանից հայ ուսուցչութեան համար Ս. Մելքումեանի առաջարկութիւնը, կարծեմ Թէ, ոգևորութեան մի նոր խթան դարձաւ։ Այդ առաջարկութեամբ նա տեսաւ, որ հայ հասարակութեան մէջ կան մարդիկ, որոնց ազգային լուսաւորութեան ու առաջադիմութեան նախանձախնդրութիւնը այդպիսի վսեմ գաղափարներ կարող է ծնեցնել նրանց անկեղծ հոգու մէջ։

Ս. Մելքումեանը, որպէս նախկին ուսուցիչ, իր այդ առաջարկութեան մէջ պատմում է, Թէ ի՛նչ ահագին դեր է խաղացել և խաղում է ներկայումս հայ ուսուցչութիւնը ազգի կրթական-դաստիարակչական ու հասարակական ասպարէզում։

«Նա է,—գրում է Ս. Մելքումեանը,—որպէս միակ ամենալուրջ գործող դասակարգը մեր ազգային ասպարէզում, որ տուել և տալիս է հայութեան իր հոգեկան, մտաւոր, յաճախ և ֆիզիկական բոլոր ոյժերը. նա բացի գիւղական ամենահեռաւոր ու խուլ անկիւնից սկսած՝ ուսուցիչ և դաստիարակ լինելուց—անխտիր՝ Թէ մեծի և Թէ փոքրի համար,—եղել է նաև լեզուի, գրականութեան, պատմութեան, պարբերական մամուլի, հնագիտութեան, Թատրօնի, հրատարակչական գործի ճոխացնողը, հարստացնողը, շատ տեղ և հիմնադիրը. և այս բոլորի դիմաց հայ ուսուցչութիւնը սկզբից մինչև այսօր մի օր կիսաքաղց, միւս օրը քաղցած ու ծարաւ ծառայել և ծառայում է ազգի լուսաւորութեան գաղափարին. և քանիսը դրանցից՝ երկար տարիների լարված աշխատանքից յոգնած, իրանց կեանքի վերջին օրերը անց են կացրել ծայրայեղ աշխատութեան մէջ և կնքել իրանց մահկանացուն»։

Ահա այդ դասակարգի այդպիսի տոկուն ու բեղմնաւոր աշխատանքը լուրջ գնահատելու առաջարկն է անում Ս. Մելքումեան, որովհետև ասում է նա. «Եթէ մենք հայերս այսօր, աւելի քան երբէք, հաւատում ենք, որ մեր ազգի գոյութեան միակ ճշմարիտ, հաստատ և անխախտ ուղին պէտք է լինի մեր կուլտուրական խաղաղ գործունէութիւնը, ուրեմն պէտք է աշխատենք ամեն կերպ այդ գործունէութիւնը դնել փոքր ի շատէ ամուր հիմքերի վրա, և այդ ամուր հիմքը մեր ծխական-եկեղեցական դպրոցների ուսուցիչ-ուսուցչուհիների ապահովութեան գործն է»։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհին համակրանքով վերաբերվեց այդ առաջարկին. նա իր 30-ամեայ յօբելեանը յաւերժացնելու համար որոշեց իրագործած տեսնել այդ առաջարկը։

Հայ ուսուցչութիւնը, որ Թերևս երկու տարի առաջ, անցեալ դառն փորձերի վրա հիմնված, իրաւամբ երազ էր համարում իր սրտին մօտ հայ դպրոցի և իր ապահովութեան խնդրի իրագործումը, այսօր սրտի անհուն բերկրանքով տեսնում է, Թէ ինչպէս հայ հասարակութեան աջակցութեամբ այդ պատուանդանի վրա բարձրանում է այն կոթողը, որը իր ամբողջ հասակով ապացուցելու է, Թէ մեռնելու չէ իրան ձեռակերտող ժողովուրդը։

Եւ մի՞Թէ կարելի էր այլ կերպ տօնել այս խորհրդաւոր օրերին։

Չէ՞ որ ամեն վսեմ գաղափար, ամեն լուսաւոր միտք ու ծրագիր ժողովուրդների մէջ առաջ է բերել միշտ առոյգ երիտասարդութիւնը. նրա առոյգ հոգին է եղել, որ միշտ բացել է ժողովրդի բարօրութեան համար նորանոր ուղիներ և իրանով ապահովել նրա ապագան։ Կ. Հ. Բ. Ընկ. իր 30-ամեայ առոյգ հասակի լրման այս խորհրդաւոր պահուն էլ աւելի բարձր գաղափար չէր կարող փայփայել, քան այն, որին մենք իրաւամբ անուանեցինք հայի կուլտուրական կոթողը՝ դպրոցական-ուսուցչական ֆօնդի հիմնումը։ Սա է լինելու նրա 30-ամեակի դափնեայ պսակը, որը հիւսվում է հայ հասարակութեան ցոյց տուած համակրանքով. Թող ուրեմն շտապի հայ հասարակութիւնը՝ կիսատ չը Թողնել այդ պսակը. դրա մէջն է նրա բարոյական ոյժը։

Melis

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՕՆԴ

Կովկ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Գանձակից՝ Գրիգոր. ք. Գորգեանի միջոցով 20 ր. 15 ր., Դահրաչ գիւղի դպրոցի ուսուցիչ Կ. Յովհաննիսեանի միջոցով, հաւաքված դպրոցի աշակերտներից և իրանից, 4 ր. 37 կ.։ Շուշու ճիւղի վարչութիւնից ստացված յօբելեանական երեկոյթի ներկայացումից 150 ր., Միրզօյեւ և ընկ. նաւթարդիւնաբերական վարչութիւնից ստացված 500 ր., Մինրան Անանեանից իր հանգուցեալ հօր՝ Ընկ. պատւաւոր անդամ Ալէքսանդր Ստեփանովիչ Անանեանի յիշատակին 5,000 ր., բժ. Գէորգ. Ներս. Մաղաքեանից 10 ր., Բագւում հաւաքված է 4250 ր. (ժողովարարութիւնը շարունակվում է)։ Ընդամենը մինչև այսօր հաւաքված է 65,891 ր. 53 կ.։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Դեկտեմբերի 15-ին, ցերեկվայ ժամը 10-ին Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքներում բացվեց Կովկասի քաղաքացիական բժիշկների համագումարը։

Մաղթանքից յետոյ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան ողջոյնի ճառ արտասանեց։

Բացման հանդէսին ներկայ էին Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցով-Դաշկովը՝ իր ամուսնու հետ, սենատոր Ե. Վատացին, Թիֆլիսի նահանգապետը և այլ հիւրեր։

Կայսերական Բժշկական Կովկասեան Ընկ. կողմից խօսեցին բժ. Ա. Մուխարինսկի, քաղաքային բժիշկների կողմից բժ. Կ. Ստեփանեան և այլ մի քանի բժշկական ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ։

Այս նիստին կարդացվեցին հետևեալ զեկուցումները։

Համագումարի նախագահ բժ. Ֆ. Ֆիխներ՝ «Համագումարի կազմակերպման պատմութիւնը», բժ. Ս. Վիրսալաձէ՝ «Օրգանիզմի ինքնապաշտպանութիւնը հիւանդութիւններից պաշտպանվելու համար» և բժ. Եա. Համբուրգեր՝ «Ուսմունք ներքին սեկրեցիայի մասին»։

Ցերեկվայ ժամը 12-ին տեղի ունեցաւ նիստի ընդհատումը՝ մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը։

Համագումարին կից բացված են ցուցահանդէսներ Կովկասեան Դեղագործական Ընկերութեան, Զուրնաբաջի կայանի, Կլէբանսկիի, ֆիզիքական գիտարանի, Միքայէլեան հիւանդանոցի և Պիրագովեան տենդային յանձնաժողովի կողմից։

Դեկտեմբերի երեկոյեան նիստին կարդացվեցին հետևեալ զեկուցումները.

1) Բժ. Դ. Գեդեվանով՝ «Սալվարսանի գործածութիւնը սիֆիլիսի և մետա-սիֆիլիսի հիւանդութիւնների դէպքում, ներվային կենտրոնական սիստեմի համաձայն, գրական փաստերի»։

2) Ի. Ֆիշերովիչ՝ «Ժամանակակից ուսմունք Polio myelitis anterior acuta-ի մասին»։

3) Բժ. Ս. Աբուլեան՝ «Դիտողութիւն սալվարսանի ներգործութեան մասին սիֆիլիսի և մի քանի այլ հիւանդութիւնների ժամանակ» (342 դէպք)։

4) Բժ. Ե. Վարշավսկի՝ «Սալվարսանը աչքերի հիւանդութեան բուժման դէպքում»։

5) Բժ. Ջօրջիկիա՝ «Սիֆիլիտիկների բուժումը Erlich-Hata պրէպարատով Քութայիսի նահանգի Սենակի գաւառի Աբաշի գիւղական հիւանդանոցում 1911 Թ-ին»։

Հետևեալ օրը, դեկտեմբերի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 10-ին տեղի ունեցաւ համագումարի երկրորդ նիստը, որի ընթացքում կարդացվեցին հետևեալ զեկուցումները.

1) Բժ. Օրբելի՝ «Պատմական ակնարկ հոգեկան հիւանդների նկատմամբ Ռուսաստանում»։

2) «Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցի հոգեկան հիւանդների պատմութիւնը և ժամանակակից դրութիւնը»։

3) Բժ. Եղիազարեան՝ «Հոգեկան հիւանդների խնամարկութիւնը Կովկասում»։

4) Բժ. Գօցիրիձէ՝ «Համառօտ պատմութիւն հոգեկան հիւանդների Բագւում և նահանգում»։

Բոլոր զեկուցումներն էլ առաջ բերին բուռն վիճաբանութիւններ և մտքերի փոխանակութիւն։

Նոյն օրը ցերեկով կարդացվեցին մի քանի այլ զեկուցումներ ևս։ Նիստը փակվեց ցերեկվայ ժամը 3-ին։ Ց. Գ.

Ֆ. ՌՕԴԻՉԵՎԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Պետական Դումայի յայտնի պատգամաւոր և սահմանադրական-ռամկավարական կուսակցութեան լիդեր Ֆէօդոր Իզմայլովիչ Ռօդիչեվի դասախօսութիւնը կը կայանայ Արտիստական Ընկերութեան կօնցերտային դահլիճում (մուտքը Թատրօնի կողմից) երեքշաբթի, դեկտեմբերի 20-ին, և հինգշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին, երեկոյեան $8^1/_2$ ժամին։ Դասախօսութեան Թէմաներն են. 1) «Գիւղացիների ազատութիւնը», 2) «Ա. Ի. Գերցենը և նրա գրուածքները»։ Այդ դասախօսութիւնները Թիֆլիսում ոչ մի դէպքում չեն կրկնվելու։ Բերում ենք կարճ կենսագրական տեղեկութիւններ Ռօդիչեվի մասին։

Ռօդիչեվ ծնվել է 1856 Թ-ին։ Նա իր ուսումն աւարտեց Պետերբուրգի համալսարանում 1876 Թ-ին։ Նա սերբ-Թիւրքական պատերազմի ժամանակ կամաւոր զինւոր էր Չէրնեաեվի զօրաբաժնի մէջ։ Նա եղել է ազնուականութեան պարագլուխ, հաշտարար դատաւոր, Տվէրի նահանգական զեմստվայի վարչութեան նախագահ, երդուեալ հաւատարմատար։ Մի քանի անգամ աքսորվել է ադմինիստրատիվ կարգով։ Ռօդիչեվ 1-ին, 2-րդ և 3-րդ Պետական Դումաների անդամ է։

Ռօդիչեվը Թիֆլիս կը ժամնէ դեկտեմբերի 19-ին, կիջևանի «Օրիանտ» հիւրանոցում։

ԺԱՆՏԱԽՏԸ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ

Աստրախան, 7 դեկտեմբերի

Սոսկալի հիւանդութիւնը այս անգամ կատակ չէ անում։ Դրան ապացոյց է նրա բռնած ընթացքը։ Սեպտեմբերի 21-ից մինչև նոյեմբերի 28-ը ներկայ Թւականի, ղրղզների տափաստաններում ժանտախտով բռնված կէտեր եղել են 33 (այժմ 35), ուր հիւանդութեան դէպքեր եղել են 139, որոնցից 119-ը մահացել։ Հետևապէս մահացութիւնը ընդհանուր Թւի 85%-ն է կազմում։

Այդ բոլորի պսակը կազմում է ղրղզ ֆելդշեր Սաիտովի ժանտախտով վարակվելը և մահը։ Ընկաւ պարտաճանաչութեան առաջին զոհը։

Մի շարք հաղորդագրութիւններին և լրագրական տեղեկութիւններին արձագանք տուին Պետերբուրգի վարչական շրջանները, և ահա բարձրագոյն հաստատված հակաժանտախտային յանձնաժողովի կարգադրութեամբ ղրղզների տափաստաններն է ուղարկվում բժշկական գլխաւոր տեսուչ բժշկապ. Մալինովսկին, ծանօթանալու ձեռնարկված հակաժանտախտային միջոցներին և կռիւ մղելու նրա դէմ։

Դեկտեմբերի 1-ին քաղաքիս բժշկական խորհրդի բաժանմունքը հաղորդագրութիւն ստացաւ Պետերբուրգից, որով յայտնվում է, Թէ ժանտախտի դէմ կռւելու համար նորից ուղարկված է 32,487 ռուբլի։

Մինչև օրս քաղաքումս ժանտախտի դէմ կռւելու համար հետևեալ կարգադրութիւններն ու որոշումներն են եղած. ղրղզների համար, որոնք իրանց տափաստաններից քաղաք են գալիս, միայն երեք ճանապարհ է որոշված՝ Կարդուան, Զամյան և Տրեխպրոտոկի։ Այդ երեք ճանապարհով միայն կարող կը լինեն քաղաքի հետ հաղորդակցութիւն պահպանել. միւս ճանապարհները փակված են։ Այդ երեք կէտում զննութիւն կը կատարվի։

Նահանգական սանիտարական գործադիր յանձնաժողովի ենթակոմիտէի նիստում որոշվեց չը բաւականանալ վերոյիշեալ երեք կայարանով, այլ Աստրախան քաղաքում ևս հիմնել մի վերահսկիչ կայարան, ուր զննութեան կենթարկվեն բոլոր դրսից եկող ղրղզները և դարաշ կոչված նօղայները, որոնք արդէն եղել են վերոյիշեալ 3 կայարաններից մէկն ու մէկում։ Քաղաքային վարչութեան հաղորդագրութեան համաձայն՝ ենթակոմիտէն քաղաքի կայարանը բանալու է Աւարսկի գնդի ամարային բնակարանում։ Այս կէտում կը լինի Թէյարան, բժիշկ, ֆելդշեր և ծառաներ։

Քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովը ի միջի այլոց որոշել է հետևեալները. 1) քաղաքում աւելացնել ղրղզ ֆելդշերների Թիւը, 2) առաջարկել քաղաքային վարչութեանը՝ սանսանիտարների Թիւը աւելացնել և 3) հմուտ սանիտարներ պատրաստելու համար դասախօսութիւններ կազմել։

Այժմ հարցը նրանումն է, Թէ ինչ պատճառներ և հանգամանքներ կան, որոնք դժուարացնում են ժանտախտի դէմ կռւելու պայմանները։

Այդ դժուարացնող պայմանների մասին հետևեալ տեղեկութիւններն են հաղորդում տեղական լրագիրները.

1) Ժանտախտը չէ ընդհատվում, որովհետև ճիշդ չը գիտենք, Թէ որտեղ է արմատացած ժանտախտի վարակը, ապա ցէ կան մեզ համար գաղտնի պայմաններ, որոնցով հիւանդութիւնը անցնում է և տարածվում։

2) Միջոցների աղքատութիւնն է. Փողի պակասութեան պատճառով հնարաւորութիւն չը կայ ղրղզների հրդեհումի ենթարկված բնակարանների, իրերի, հանդերձեղէնների վնասները դրամով վարձատրել, սրա համար էլ ղրղզները ծածկում են նրանց ժանտախտով հիւանդացածներին, որով տարածում են վարակումը և արգելք են լինում իր ժամանակին վարակը ոչնչացնելու։

3) Գործ դրված հակաժանտախտային միջոցներից ղրղզները վախենում են, ուստի նրանց տնտեսութիւնը, կայքը, գոյքը ոչ Թէ պէտք է ոչնչացնել, աւերել, այլ պահպանել՝ ամենախիստ պահպանութեան ենթարկելով և վնասները հատուցանելով։

4) Կազմակերպչական մասը կաղում է. Ղրղզների տափաստաններում գործող կազմակերպութիւնները հիմնված էին առողջապահական-ոստիկանական կանօնների վրա. գիտական հետազօտութիւնները մի կողմն էին Թողնված, որոնք կարող կը լինէին աւելի կատարելագործված միջոցներով կռւել ժանտախտի դէմ։ Մենք մինչև օրս միայն կռւել ենք ժանտախտի դէմ, բայց նրան չենք ուսումնասիրել հարկաւոր չափով։ Այժմ էլ գործ դրված բոլոր դրամական միջոցները, աշխատանքը ապարդիւն կը մնան, եթէ միայն սանիտարական-ոստիկանական միջոցներով կը բաւականանանք, որպիսի միջոցները գիտական տեսակէտից ոչ մի կրիտիկայի չեն դիմանում։

Գէորգ ք. Մկրտումեան

Ց. Գ.—Վերջին անգամները վարակման դէպք եղաւ ուղտի միս ուտելուց։ Այդ դէպքը առիթ ծառայեց բժիշկներին կարծելու, որ ժանտախտի վարակը հաղորդողներ ծառայում են նաև ղրղզների ուղտերը։ Այսօր տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ այդ խնդիրը ուսումնասիրելու համար ղրղզների տափաստանն է ուղարկվում յայտնի պրօֆ. Զաբօլօտնին։ Նոյն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Խուզարկու ոստիկանութեան պետին յայտնի եղաւ, որ Թիֆլիսում կազմակերպվել է դրամաշորթների մի խմբակ «անարխիստ-կոմմունիստների» անուան ներքոյ, որը այլ և այլ միջոցներով աշխատելու է քաղաքի ունևոր դասակարգից դրամ շորթել։ Աջողութիւն ունենալու համար, յիշեալ խումբը իր տրամադրութեան տակ ունենալով երկու կին տեղաւորում էր նրանց հարուստ ընտանիքներում իբրև սպասուհիներ, նրանց մասին ճշգրիտ գաղափար կազմելու համար, որից յետոյ արդէն նրան գրվում էին սպառնական նամակներ։ Խուզարկու ոստիկանութեան պետը նշանակեց մի քանի կասկածելի անձանց վրա հսկողութիւն, որից յետոյ ձերբակալվեցին յիշեալ խմբի բոլոր անդամները, որոնք են՝ 1) Թիֆլիս քաղաքացի Սօլօմօն Մարտինով (նոյն ինքը Մատինեանց), առանց որոշ զբաղմունքների, 2) Նոր-Բայազէտցի Վահան Կօջայեան, հնավաճառ, 3) Թիֆլիսեցի Ալէքսանդր Ագամով, գինեվաճառ, 4) Քութայիսի նահանգի Զխար գիւղացի Սպիրիդօն Աբուլաձէ, անորոշ զբաղմունքների, 5) Գանձակեցի Անաստասիա Բօլօտինա և 6) Ֆրանցիսկա Ըընկևիչ։ Այս բոլորը ձերբակալվելով բանտարկվել են, որովհետև սրանց դէմ լուրջ մեղադրանքներ կան։

✦ Թիֆլիս վերադարձաւ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի նախագահ Ն. Տօլբըգօ։

✦ Արձակուրդ ստացան քաղաքային ինժեներ Ի. Կօզնովիցկի 1 ամսով՝ Պետերբուրգ գնալու համար և քաղաքային տեխնիկ ինժ. Զուրաբեանը 2 ամսով՝ արտասահման գնալու համար։

✦ Միքայէլեան հիւանդանոցի աւագ բժիշկ Ա. Գուրկօ, որ գտնվում էր Պետերբուրգում պաշտօնական գործերով, դեկտ. 18-ին կը վերադառնայ Թիֆլիս։

✦ Երէկ բացվեց Թիֆլիսի Թեմի ուղղափառ հոգևորականութեան համագումարը, որին մասնակցում են 46 պատգամաւորներ։

✦ Քաղաքային ինքնավարութեան էլեքտրաքարշի մասնաժողովը էլեքտրաքարշի վարչութեանը ենթարկեց 10,180 ր. տուգանքի՝ պահանջված Թւով վագոններ բաց չը Թողնելուն համար։

✦ Ալ. Քալանթար ստացաւ Թոշնապա-

հութեան սիրողների կովկասեան ընկերութեան վարչութիւնից պաշտօնական ծանուցում այն մասին, որ ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովում Ալ. Քալանթար ընտրվել է միաձայն՝ ընկերութեան պատւաւոր անդամ։

◆ Այսօր, Թիֆլիսի արհեստաւորաց դպրոցին կից, ցերեկ. ժամը 5-ին, կը բացվեն երեկոյեան դասընթացքներ հրաւիրված անձերի ներկայութեամբ։

◆ Ուրբաթ, դեկտ. 23-ին, Արքունական թատրոնում յօգուտ Կովկ. Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան դրվելու է «Искатели жемчуга» օպերան՝ օպերային խմբի յայտնի ույժերի մասնակցութեամբ։

◆ Դեկտ. 16-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, իր բնակարանում (Անտօնովսկայա փող.) եօդով թունաւորվեց Ելենա Վիլհելմօվնա Անգլիկօվսկայա (աշակերտուհի)։ Թունաւորման պատճառը ապրուստի միջոցներից զուրկ լինելն է։ Նրա կեանքը զերծ է վտանգից։

◆ Այսօր Բժշկական Ընկերութեան շէնքի (Ալէքսանդրեան այգի) մէջ տ. Ֆ. Ս. Վարդանեան հայերէն լեզուով, մանուկների համար կը կարդայ մի դասախօսութիւն՝ «Ապակի պատրաստելու ձևը» թեմայով։ Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 9½-ին։

◆ Թիֆլիսեցի Ց. Մանուէլեան Թիֆլիսի համալսարանային գլխաւոր կոմիտէի անդամ իշխ. Գ. Թումանեանին է յանձնել 110 ռուբլի՝ համալսարանի ֆօնդի օգտին։

◆ Երկուշաբթի, դեկտ. 19-ին, երեկոյեան ժամը 7 և կէսին, Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկ. շինութեան մէջ Ս. Րօսսինչուկօվան կը կարդայ մի ռէֆէրատ «Ի պաշտպանութիւն կանանց» թեմայով (անառակութեան առիթով)։ Ռէֆէրատից գոյացած եկամուտի կէսը կը յատկացվի Թիֆլիսի կանանց բարձրագոյն դասընթացքների օգտին։ Փոքրահասակների և ուսանող սերնդի մուտքը արգելված է։ Տոմսակներն արժեն 1 ր. մինչև 10 կօպէկ։

◆ Պետերբուրգից տեղեկացնում են, որ Պրէօբրաժենեան վանքի վանահայր Անտօնի վարդապետը նշանակված է Գօրու եպիսկոպոսի պաշտօնի մէջ։

◆ Այսօր, կիրակի, ցերեկվայ ժամը 3-ին, Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ Թիֆլիսի «Մօմավալի-Ապագայ-Բուդուշչնօստ» սպառողական ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը։ Ժողովը զբաղվելու է մի քանի ընթացիկ հերթական հարցերի քննութեամբ։ Ցանկացողները կարող են նոյն տեղում անդամ գրվել ընկերութեան, վճարելով 1 ռուբլի անդամավճար և 3 ր. փայադրամ։

◆ Այսօր ցերեկվայ ժ. 12-ին Արտիստական ընկ. դահլիճում կայանալու է յօբելեանական հանդիսաւոր ժողով, իսկ երեկոյեան ժողովարանի դահլիճում յօբելեանի առիթով տեղի է ունենալու երեկոյթ։ Տղամարդկանց խնդրվում է երեկոյթին ներկայ լինել սև զգեստով, ֆրակով կամ ազգային տարազով։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Ներկայումս Թիֆլիսում ռուսերէն ներկայացումներ տրվում են միմիայն Ժողովրդական Տանը։

Այդ ներկայացումները կազմակերպող ռուսական սեկցիան դեկտեմբերի 16-ին բեմ հանեց առաջին անգամ Լ. Ն. Տօլստոյի «Отъ ней всѣ качества» 2 գ. կօմէդիան։

Պիէսի սիւժէն շատ պարզ է. խսկապէս միակ դերը անցորդին է պատկանում։ Արբեցող անցորդը մտնում է գիշերելու գիւղացի Միխայիլի խրճիթը։ Մտնում է տանտէրը իր ընկերոջ հետ բոլորովին գինովցած և անցորդին օղի է խմեցնում։ Վերջինս թէ մինչև խմելը և թէ յետոյ պատմում է իր գողամոլութեան մասին։ Գիշերը անցորդը գողանում է գիւղացուց սրա գնած թէյն ու շաքարը. նրան բռնում են, սակայն Միխայիլը ոչ միայն ներում է անցորդին, այլև նուիրում է նրան գողացած շաքարն ու թէյը։ Անցորդը զգացվում է, նոյնիսկ արտասվում է, խնդրում է ապա ներողութիւն և, թողնելով թէյն ու շաքարը, դուրս է վազում։

Առաջին իսկ տպաւորութիւնը, ահա, յանգում է պիէսի միանգամայն անպաճոյճ լինելու խորողութեանը։ Սակայն հէնց այդ անպաճոյճ խօսքերի մէջ նկատվում է մեծ հոգեբանի տաղանդը, որ կերտել է պիէսի գործող անձանց հարազատ, բուն կեանքից։ Պիէսի լեզուն այսպէս ասած «տօլստոյեան» է։ Առանձնակի այդ տեսակէտից ուշադրութիւն է գրաւում անցորդի լեզուն, որ խօսում է կանանց իրաւահաւասարութեան, ագրարային հարցերի մասին անգամ։ Իսկ այդ բոլորից որոշակի փայլում է նրա լաւ հոգին, որի վատ յատկութիւնները օղուցն են. отъ ней (օղուց) всѣ качества...

Տօլստոյը իր յիշեալ հագիւ մի ժամ տևող պիէսով գեղեցիկ քարոզ է կարդում արբեցողութեան դէմ ի հարկէ դրամատիկական ձևով։ Ե.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ռուսաց մինիստրական խորհուրդը որոշել է Պարսկաստանի նկատմամբ գործադրել աւելի ամուր քաղաքականութիւն։ Դիւանագէտների կազմը փոփոխութեան կենթարկվի։ Ռուս զօրքերը առայժմս կը մնան Ղազվինում, Րաշտում և Էնզելիում։ Ուշադրութիւն է դարձվում Ուրմիայում թիւրք զօրքերի ուժեղացման վրա։

◆ Ռուսական շաքարի դէմ պարսիկների յայտարարած բօյկոտը Կիէվի շաքար արդիւնաբերող ֆիրմաների վրա շատ վատ ազդեցութիւն է գործել։ Սրա հետևանքով կարող են մի շարք ֆիրմաների սնանկացման դէպքեր պատահել։

◆ Լօնդօնի մամուլը խստագոյն քննադատում է ռուս զօրքերի կատարած դերը Թաւրիզի վերջին անցքերի ժամանակ։ «Times»-ի կարծիքով այս անցքերը կարող են արգելք լինել Գրէյի ծրագիրներին Պարսկաստանի նկատմամբ, որոնց համակրում էր ինքը Ռուսաստանը։ («Баку»)

◆ Սկիւտարում զինւորների ըմբոստութիւն է առաջ եկել։ Զինւորները ձերբակալել են օֆիցէրներին և նրանցից մի քանիսին վիրաւորել։ Քաղաքի ազգաբնակութիւնը սարսափահար վիճակի մէջ է։

◆ Թիւրք կառավարութեան կարգադրութեամբ՝ Թիւրքիայից արտաքսվում են այն օտարերկրեայ թղթակիցները, որոնք բացասաբար են վերաբերվում դէպի երիտասարդ-թիւրքերի ռէժիմը։

◆ Թիւրքիայում քննութիւն է սկսված նորերս բացված լրտեսութեան մասին։ Պարզվեց, որ գերմանական դեսպանատունը ձեռք է բերել Անգլիայի ձեռքով Սօլունը գրաւելու դիւանագիտական գրագրութիւնը, իսկ Աւստրիան՝ Դարդանէլի նեղուցի բացմանը վերաբերեալ թղթերը։

◆ Բ. Դուռը որոշել է փակել Թիւրք կայսրութեան մէջ գոյութիւն ունեցող իտալական բոլոր բանկային հիմնարկութիւնները։

◆ Վիէննայից հեռագրում են «Р. С.» թերթին, որ Թիւրքաց մինիստրական խորհուրդը իր վերջին նիստում որոշել է զօրքեր ուղարկել Ուրմիա, հէնց որ կը սկսվի ռուս զօրքերի Թէհրան մուտք գործելը։ Այս մտադրութեան ծրագիրը քննութեան է առնվում Թիւրքաց արտաքին մինիստրի և գլխաւոր շտաբի ղեկավարի կողմից, մասնակցութեամբ պարսից դեսպանի։

◆ Պէկինի ռուսաց դեսպան Կօրօստօվեցը Պէկինից տեղափոխվում է Լիսաբօն։

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը յայտնեց չինական դեսպանին Պետերբուրգում, որ ռուս զօրքերը Մօնգօլիա են մտցվում միայն Ռուսաստանի շահերը պաշտպանելու համար։

◆ Ամերիկական նաւատորմի երեւան գալը չինական ջրերում գերմանական դիւանագիտական շրջաններում առաջացրել է յուզումնալից դրութիւն։ Այս երեւոյթին տրվում է առանձին նշանակութիւն։ Կարծում են, որ Ամերիկան այդպիսով ձգտում է չէզոքացնել Եապօնիայի քաղաքականութիւնը, որը ուզում է միջամուխ լինել չինական գործերին։

◆ Դեկտեմբերի 15-ին Վարշավայում հրէաների վրա յարձակումներ են տեղի ունեցել։ Նրանցից շատերը վիրաւորված են դանակներով։ Կարծում են, որ յիշեալ յարձակումները կապ ունենն լեհ հասարակութեան շրջաններում հակահրէական տրամադրութեան առաջանալու հետ։

◆ Ժընևից հաղորդում են «Р. С.» թերթին, որ արտասահմանի ռուս սօցիալ - դեմօկրատների շրջաններում սկսվել է կարծիքների փոխանակութիւն սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիաները մի կուսակցութեան մէջ ձուլելու նկատմամբ։ Միացման նախաձեռնութիւնը պատկանում է յայտնի թէօրետիկ Գ. Վ. Պլէխանովին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

16 դեկտեմբերի

ԿԻԷՎ։ Պօլիտեխնիկումի պրօֆեսօրների և միջնակարգ կրթական հաստատութիւնների դասատուների մի խումբ վճռեց կազմակերպել հասարակական-կօօպերատիվ հիմունքներով պօլիտեխնիքական դասընթացքներ։

Նահանգական զէմստվօն յատկացրեց Գօգօլի արձանի համար 1500 ռուբլի։

ՕԴԵՍՍԱ։ Քաղաքապետի նախագահութեամբ կայացաւ խորհրդակցութիւն բծաւոր տիֆի դէմ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնելու մասին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. չ.) 416. 100—64

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը ամեն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(չ.ու.կ.) 761. 100—56

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(կ. չ. ու.) 669. 100—89

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնաւոր սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.
(ե. հ.կ.) 888. 100—43

ԲԺՇԿՆ. ՓԵԼԴՇԷՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Սրսկումներ, տրիպէրի լուացումներ, վիրաբուժութիւն, մասսաժ, էլէքտրականութիւն։ Հիմնաւոր բուժում սուր և խրօնիք. տրիպէրի, սերմնահոսութեան, սեռական թուլութեան և անկարողութեան՝ համա բժիշկ. ցուցմունքով։ Օտարերկրեայ հիւանդներին գրաւոր խորհուրդներ և ռէցէպտներ (վճարը 3 ր.)։ Եկւորներին ցոյց եմ տալիս համա մասնագէտ բժիշկների բոլոր հիւանդութիւնների. նաև կանանց և ծննդաբեր. հիւանդ. բժիշկների։ Ծառայողներին և աշակերտ-աշակերտուհիներին բժ. օգնութիւնը մեծ զիջումով։ Իմ կազմած «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարանը», գինը 50 կօպ., կարելի է պահանջել ինձանից կամ Թիֆլիսի բոլոր հայ գրախանութներից նալօժով։ Ընդունելութիւնը՝ կանանց 2—3 ժ., տղամարդկանց 3—4 ժ. ամեն օր։ Հասցէս. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9, Վօրօնցօվի արձանի մօտ։
(ե.հ.կ.) 892. 50—40

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՕՆՕՐՐԵԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը միատեղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում բէ սուր եւ բէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(կ.) (П. 12474) 0 45

Իգիտութիւն
ՀԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐԻ
Պատրաստվում է տպագրութեան տալու համար
ՏՈՒՐԳԵՆԵՎԻ
ԾՈՒԽԸ („ДЫМЪ").

ՎԱՐՁՈՎ ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ
ՍԱՌՑԱՏՈՒՆ
և չորս հատ չոր ՆԿՈՒՂ՝ ապրանք պահելու համար։ Սօլօլակսկայա փ., տ. Օտտէնի, № 8.

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
Նամեքի մէջ մէկ անգամ !!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.
1. Շէնդ ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մետաքսի ամերիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենային փականով։
4. Կանացի շէնդ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Դրպանի շէնդ նէսեսէր՝ 4 առարկայ։
6. Մի շէնդ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ շէնդ կաշուէ պօրտմօնէ։
8. Ալբօմ՝ 50 նկարներ. տեսարաններով։
9. Դ-ր Կօխի ծխափող-ապարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծավալող մկրատ՝ չքեղ փութլեարի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 600-ից աւելի նկարներ. եւ օգտակար առարկաներ։
Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։ Վերադիր վճ. ուղարկելուց մէկից մինչև 3 դարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն՝ О-ву „МЕРКУРІЙ", Лодзь. С. 11. Չը հաւանած դէպքում՝ փողը վերադարձնում ենք։
(կ.չ.) (В. 83215) 1147. 6—3

Մեղուաբուծ. Կովկասեան Ընկերութիւնը դեկտ. 20-ից բացում է ԲԱԶԱՐ վաճառելու համար
ԻՍԿԱԿԱՆ ՄԵՂՐ՝
Կովկասեան Գիւղատնտ. Ընկերութեան շինութեան մէջ,
Բարեատինսկայա փ., Ալէքսանդրեան այգի
(ու.կ.) 1172. 5—2

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
ՀԱՅ-ՌՈՒՍ
լիակատար բառարանը։ Պարունակում է աշխարհաբարի լիակատար բառամթերքն և ոճաբանութիւնը։ Գինը 6 ր., կազմած 7 ր.։
Ռուս-Հայ լիակատար բառարանը։ Գինը 8 ր., կազմած 9 ր.։
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ.
Այբբենարան և առաջին ընթերցարան, գ. 25 կ., Բ. տարի, բնարաններ, քերականութիւն և բառարան, գինը 40 կ.։ Գումարով գնողներին զեղչ։ Դիմել հեղինակին՝ А. Дагбашяну. Въ ТИФЛИСЪ.
(ե.կ.) 1165. 2—2

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԸՆԾԱՅ
ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Իսկական գրամմօֆօնը „ԳՐՈՂ-ՀՐԵՇՏԱԿ" մարկայով

Ցատկապէս առաջիկայ տօների համար վաճառքի են հանված պլաստինկաներ նորագոյն, միանգամայն աչող գրութիւններով—այն է՝ երգիչներ ԲԱԳՐԱՏԻ, ՆԻԿՕԼ ԲԱՎԷՑԵԱՆՑԻ, ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ եւ այլ նշանաւոր անձերի կատարումներից կազմված։
ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՁՐԻԱԲԱՐ
պլաստինկաների եւ ապարատների մեր նորագոյն կատալօգները։
„ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ" ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԹԻՖԼԻՍ, Գօլօվինսկի պր. № 9.
(18, 20) 1161. 10—2

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ
Կայսերական Երաժշտական Դպրոցն աւարտած
ՏԱԼԻՍ Է ԴԱՍԵՐ
ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԻ ՎՐԱ
Կարելի է տեսնել ամեն օր ցերեկ. ժամը 4—7-ը, իսկ կիրակի օրերը՝ առ. ժ. 9—12-ը։
Грибоѣдовская № 27, кв. 5.
(հ. կ.) 1122. 10—6

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ
Մի ոմն Խ. Տէր-Յովհաննիսեան հրատարակելով 1912 թ. «Մոցի» օրացոյց, ոչ միայն կազմի թուղթը ու նրա գոյնը կամ տառերի ունիւթերի դասաւորութեան մեծ մասն է մեր «Մոցի» օրացոյցին նմանեցրել, այլ և մեր ազգանունն ևս շահագործելու նպատակով խարդախութեամբ օրացոյցի երեսին տպագրել է «ՄԱՆ. ՉԱՇԻԿԵԱՆ» որպէս զի «մ» տառի փոխարէն «ա» տառը սխալմամբ սպրդած համարվի և իբր Մ. Զմըշկեանի օրացոյց՝ վաճառվի։ Աչքի առաջ ունենալով, որ շատերը միամտաբար այդ խարդախութեանը աջակցելով տարածում են այդ օրացոյցները՝ առանց մտածելու, որ եթէ գնորդներին այդ կեղծիքի մասին չը յայտնեն՝ կարող են պատասխանատւութեան ենթարկվել, ուստի սրանով առհասարակ այդ մասին ամենքին նախազգուշացնում ենք։
ՄԱԿԱՐ ԶՄՇԿԵԱՆ
(ե.կ.) 1164. 3—3

ՅՕԴԱՑԱՒԸ ԵՒ ՈՍԿՐԱՑԱՒԸ,
եթէ մրսելուց են առաջացել, բժշկվում են
ՀԱՐՍԻԱՅԻՆ ՀԵՂՈՒԿՈՎ—
„ՄԱԳՕ"
Փորձված միջոց քրօնիկական և սուր ցաւերի դէմ։ (Պատրաստ. Ղրիմում)։ Ծախվում է դեղատներում և դեղատնային շատ խանութներում։
ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Եղբ. Ն. եւ Ի. ԱՐԵՇԵՎՆԵՐ
Հասցէն՝ МОСКВА, Тверская, Настасьинскій пер., д. 7, кв. 2, отд. 32. Տէլէֆօն 286—23.
Բրօշիւրներն ուղարկվում են ձրի։ Զը բժշկվողները բժշկական վկայական ներկայացնելուց՝ իրանց փողը կարող են յետ ստանալ։
Գինը՝ առանց ճանապարհածախքի՝ մեծ սրուակը 1 ր. 50 կ.։ Ուղարկ. ենք վերադիր վճ.։
(հ. կ.) (М. 455916) 1124. 10—6

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԱՆՕՆԻՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Աւտոմօբիլային հաղորդակցութեան Կովկասում
ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐԻ ՁՄԵՐԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
Նոյեմբերի 2/15-ից 1911 թ.
ԲՈՐԺՈՄԻ, ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ եւ ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻ միջեւ։
Բօրժօմից Ախալցխա մեկնումը ամեն օր, երեկ. ժամը 4-ին։
Ախալցխայից Բօրժօմ մեկնումը առաւօտեան ժամը 9-ին։
Շաբաթական մէկ անգամ, ուրբաթ օրերը, աւտօմօբիլը կը գնայ մինչև Աբասթուման և կը վերադառնայ հետևեալ օրը՝ շաբաթ, առ. ժամը 8-ին, մտնելով նաև Ախալցխա առ. մօտ ժամը 9-ին։
ԳՆԵՐԸ { Բօրժօմ—Աբասթուման՝ 5 ռուբլի։ Բօրժօմ—Ախալցխա՝ 3 ռուբլի։ Ախալցխա—Աբասթուման՝ 2 ռուբլի։
Բագաժի համար՝ առանց արտօնեալ 1 պուդի՝ իւրաքանչիւր պուդին 50 կ.։
(ե.հ.շ.կ.) 1066. 4—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.